

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 231. ANULU XVII.

Telegrafulu oșo de două ori pe săptămână: joi și duminică. — Pronunțarea se face în Sabiu la expeditura foiei pe așara la c. r. postu, cu bani gați prin scrisori francate, adresate către expeditura. Pretulu pronunțării pentru Sabiu este pe anu 7 fl. v. n. iar pe jumătate de anu 3 fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

tro provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. 6ra pe o jumătate de anu 4 fl. v. n. Pentru princ. și țeri straine pe anu 12 pe 1/2 anu, 6 fl. v. n.

Inseratoșo se plătescu pentru intea 6ra cu 7 cr. sirulu, pentru a două 6ra cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetiție cu 3 1/2 cr. v. n.

Sabiu, in 23 Octomvre (4 Nov.) 1869.

Revista diuaristica.

Intre alte evenimente ale timpului presente este caletoria Majestății sele imp. nostru Franz Iosifu in Orientu inca unu dintre cele mai momentose. In 13/25 ale lunei acestia petrecutu de dignitari cei mai insemnati ai capitalei Ungariei sub strigări de „elien“ se sui Majestatea Sea in vagonulu de curte pornindu spre Orientu. In 26 Oct. la 11 ore înainte de prândiu ajunse la Orșiov, unde i se presentara Présantia Sea Par. Episcopu alu Caransebesiului Ioanu Popasu cu mai multi protopresbiteri, unu corpu de ofișiri dela regimentulu român de granitia cu colonelulu Stainolovicu in frunte. Ajunsa la Turnu Severinului fu intempnatu și pretrecutu pre o ruta de cale de ministru Romaniei Cogalniciano. Portulu din Varn'a, unde debarcă Maj. Sea in 27 Oct. la 5 ore ser'a, eră iluminatu foarte solemnulu. In 28 ale lunei ajunse in Constantinopole Maj. Sea, cum dice „N. Fr. fr.“ celu dintăiu monarchu austriacu, care privesce cu ochii sei nobletia splendida a Bosforului, minaretele imponente ale Agiei dela Sofi'a, aqueductele lui Justinianu facute in form'a arcului intr'unu modu maretiu.

Aci ajungându la 12 ore de di fu primitu de sultanulu și condusu in palatu, unde intr'o sala mare i se presentă suit'a sultanului.

Majestatea Sea petrece in Palatulu de iarna alu sultanului, de unde se deschide unu aspectu dintre cele mai frumoșe ale lumii, către ingustimea marei albastre, către nisce munti de neaua ai Brussei. Precându caletoria acest'a a Majestății Sele eră sa fie la inceputu mai multu o caletoria de placere și curtușia in Orientu, pre atunci nisce incidentie interne schimbara cu totu colorea ei și si dederă o mina mai grava și mai serioșă. Caletoria de placere a luatu, dupa cum suna jurnalistic'a, colorea unei caletorii de ingrigire pentru delaturarea unoru turburări interne. Cându se otari Majest. Sea de a cercetă orientulu, rescôl'a Dalmatiniloru nu si ridicase capulu seu. Acesta rescôla a devenitu unu obiectu alu ingrigirei. Insurgentii, carii la inceputu apareau numai sporadice și intr'unu numeru foarte neconsiderabile și pentru aceea eră putienu temuti, pasiescu astadi că unu roiu totu mai multi și mai multi asiă încātu numerulu lor dela inceputu de 8000—9000 astadi sa fie la 18—20 mii. Acesta impregiurare precum și increderea cea mare, ce o desvôlta ei, numai lasa pre nimenea de indoiala, ca acesta rescôla n'aru fi sustienuta de putere esterna. Montenegrini și Herzegovini ope-redia și succura insurgentiloru pre fatia.

Despre teatru de lupta cetimu in „N. Frem. bl.“ ca colonelulu de brigade Iovanovic a primitu mandatu in 25 ale 1. Oct., ca cu o brigada compusa din trup'a regimentului de infanterie alu Archiducelui Albrecht Nr. 44 și din alta trupa a reg. Maroicic Nr. 7, provediuta cu armaria corespunditoare, sa se intarésca in fortarétia Dragali, care este izolata de celalaltu punctu intaritu Risano și acolo sa se proviantedie. Colonelului Iovanovic interi Dragali și se provisiona acolo pentru mai multu tempu. Soldatii se tienara in lupta cu bravura pelanga tôte marsiurile și strapatiile avute mai inainte pe unu terenu cu totulu necunoscutu și pe unu tempu ploiosu. Atatu la inaintarea trupeloru spre Dragali, cătu și la returnarea loru avura a aperă Dragali in contra insurgentiloru, cari atacau in continuu trup'a ce eră postata la proviantu, pâna cându in podeiu Dragali se incinse o lupta formală crancena.

In lupt'a acest'a, carea dură 2 zile cadiura: Capitanulu Naske dela reg. 44, Locotenintele super. Peschka, Locot. Straka; și 19 soldati ai brigadei. Vulnerati: Colonelulu de brigade Iovanovic (care dupa unele sciri private se fia și muritu), capit. Böhm, unu medicu și 64 soldati.

Principele de Montenegro se dice, ca de nou a asigurat prin secret seu de statu Sundetic, ca Cernagorzi lui n'a avut nici unu amestecu cu insurgentii din Boche di Cattaro, dara de alta parte nu pôte stă buna pentru locuitorii din Grahovo, cari de curendu se impreunara și cu insurgentii din Herzegovin'a spre a se eliberă de jugulu turcescu, ba se luptara chiaru și in contra principelui Davilo.

Sub acésta stare a lucrului, turculu temându-se de a nu se incinge rescôla și in imperiulu seu va tramite de nou unu generalu la Herzegovin'a.

„N. Fr. Press.“ din Vien'a scrie, ca contelo Beust aflându-se in Constantinopole aru fi negociatu cu Port'a de a da acésta Austriei voi'a că sa-si treca trupele sele pre teritoriulu Montenegrului spre a operă acolo mai cu succesu pentru stirpirea rescôlei, și dupa scirile mai prospete sa fie și primitu acésta licentia. Unile foi arunca intrebarea încātu compete puterei ottomane acésta? și deca sub titulu de suseranitate din partea Portei va suferi Montenegro o atare procedura. In casulu, ca sa se constatede acésta și ca Austri'a sa pasiasca pre teritoriu Montenegrului se mai ridică inca și o alta temere, ca s'aru da ocașione Rusșiei, că se intrevie, o ocașione de dens'a multu asteptata; cu acésta s'aru generalisă revolutiunea Dalmatiniloru intr'o cestiune orientale. De alta parte ierū se asigura, ca principele din Montenegro se arată aplicatu Austriei intru deprimarea rescôlei dalmatiniloru; exista asa desbinare intre principe și supasii sei, cari voru sa dea ajutoriu insurgentiloru. S'a latitu faim'a, ca principele s'aru prepară chiaru de fuga.

Diet'a Ungariei.

Siedinti'a din 27 Oct. Presiedinte: Somssich. Secretari: Bujanovics și Szell. Pre banc'a ministriloru: Eötvös, Görövé, Horvát și Rajner.

Emericu László preda o petitiune a orasiului Szentes pentru regularea afaceriloru urbariale, C. Szathmáry o petitiune a târgului Szilágy-Somlyó, carele se rōga, că sa se transpuna acolo o curte giudiciale; Valentinu Zahornáczy și Gabriel Varady predau petitiuni private, carele se dau tôte in grigia comisiunei de petitiuni.

Colomanu Tisza interpeléza pre ministrulu de interne, ca ce voiesce a face spre ameliorarea teatrului nationalu. Ministrulu de interne Rajner respunde, ca a luatu dejă dispoșetiuni, că sa adune date despre teatrele de curte esterne, acelea le va studiă bine și apoi va conchiama o comisiune de encheta.

Iókay interpeléza pre ministrulu de culte, deca e aplecatu a aterne unu proiectu de lege pentru redicarea institutului privatu de orbi la institutu alu tierei. Ministru de culte respunde, ca va aduce unu proiectu de lege pentru intemeierea mai multoru institute de orbi, ce se atinge de institutulu amintitu, nu pôte dispune asupra-i pâna nu se voru fi coninvoitu intemeiatorii acelu institutu.

Dupa acésta se continua desbaterca speciale asupr'a §. 4. a proiectului de lege referitoriu la responsabilitatea judecatoriloru resp. despre modifiunea propuse de Ghyczy. Acésta modifițiune suna:

§ 4. Pedepsirea crimeloru oficiose seu a delicteloru e de a se urmari inaintea judecatoriei criminale competente ordinare prin procedura criminale ordinare pre calea acusării fiscale; partid'a daunata inse pôte pretinde totudeun'a desdaunare, și acésta o pôte face dupa placu seu prin procedur'a criminală seu prin acusare privata sub actoratu propriu, fără de a fi premersu o procedura criminală și fără de a-si fi cerutu mai inainte concessiune.

In casu, cându s'aru primi amendamentulu acest'a, propunatoriulu adaoga a se primi și resolutiunea ormatore:

O comisiune speciale constatatore din 9 membrii se incredintiéza cu prelucrarea proiectului de lege presentu pre basea data in §. 4.

Precum se vede, aici este vorb'a de o deosebire de principiu, deore ce proiectulu de lege alu ministrului poltesco o judecatoria disciplinarie speciala, iera Ghyczy voiesce a predă casurile de pedeps'a judecatoriloru ordinare; apoi amendamentulu lui Ghyczy voiesce a formă in contra cuprinsului originalu alu §. acusarea privata cu ori ce impregiurare fără de a fi premersu acusarea criminală și sub actoratu propriu alu respectivului.

Halmassy propuse unu amendamentu, dupa care se sterge clausul'a mărginitore pentru admitearea acusării private, in celelalte sa se primésoa §. 4. nestramutatu.

Ministrulu de justitia Horvát accentuéza deosebirea principului și observa, ca primirea amendamentului lui Ghyczy nu insemnéza altuceva, decātu a respinge proiectulu intregu. Curtea disciplinara speciala e necesaria, pentru ca nu pôte concede judecatorieloru de instantia prima de a aduce sentintia in casu de pedeps'a a vreunui membru alu judecatoriei acesteia. Dupa ordinea procesului esistatore aru trebui sa se deligeze in atari casuri o judecatoria speciala și atunci aru fi mai recomandabilu a denumi o judecatoria statornica pentru scopulu acest'a. Ce se atinge de ursirea acusării civile fără premergere acusării criminală, acésta nu aru fi cu putintia, deore-ce acusarea civile nu are locu inainte de ce nu s'a constatatu delictulu. Pentru amendamentulu lui Halmassy mai vorbescu Hoffmann și Ferdinand Zichy; pentru amendamentulu lui Ghyczy Várady, Tisza și E. Simonyi. La votisare se primisce propunerea lui Halmassy.

La § 5 propune Várady amendamentulu, că dreptulu de supraveghiare sa se ia ministrului de justitia și sa se dea unui comitetu, carele sa se aléga pentru inspectiunea judecatorieloru de instantia prima din tabl'a reg., pentru judecatoriele de instantia a două din curi'a reg. Propunatoriulu nu vrea sa recunósca altu dreptu pentru ministrulu de justitia, fără numai acelu, de a denumi judecatorii și a conduce lucrările de codifițiune, ori-ce feliu de altu dreptu, dice ca e periculosu pentru independintia judecatorieloru.

Ministrulu de justitia Horvát e in contra acestui amendamentu, de ore-ce, deca s'aru primí acelu, atunci ministeriulu de justitia nu aru fi altu ce-va decātu o simpla sinecure. Coloman Tisza spriginesce amendamentulu lui Varady.

Franciscu Deák face atentu, ca prin legile din 48 s'a datu dreptulu de suprainspectiune giudiciale alu coronei ministeriului responsabile de justitia, și ca acésta corespunde pre deplinu spiritului parlamentariu. Deca se va primi propunerea lui Varady, ce scaderi eventuale ale ministrului de justitia sa se traga la judecata, deca nu pre ministru? Că sa pôta insa fi responsabilu, trebuie sa i se lase dreptulu de suprainspectiune. A judecă și pedepsí pre judecatori nu-i este iertatu, dara acésta nu o cere nici legea nici decum.

Ernst Simonyi dechiara pre ministrulu de justitia cu totulu de superflu; dice, ca in Engliter'a inca nu este ministru de justitia, căci acolo puterea judecatorieloru nu e subordinata legislativei și esecutivei, ci le e coordinata. Principiulu responsabilității constituționale se pôte peștră simplu prin aceea, deca se voru face judecatoriele respunsabile, de-si nu respunsabile pentru sentintie, dara pentru scaderile administratiunei judecatoriesci. Si-

m o n y i in fine nu e multiamitu nici cu amendamentul lui Varady, nici cu testulu si roga a preda proiectulu sectioniloru.

Franciscu P u l s z k y indreptéza mai întâiu erorea lui Simonyi, comca in Eogliter'a nu aru fi ministru de justitia, acé'a se numesce acolo Lord-cancelariu si in unele privintie are drepturi mai estinse decâtu cele ce suntu a se dá ministrului de justitia ungurescu.

Se bucura, ca propunerea pentru delaturarea ministerului de justitia provine dela unulu „din 48“ cáci i demustra, ca si partid'a acé'a incepe a vedea, ca legile din 48 nu suntu S. scriptura, la care nu i iertatu a schimbá nice o litera. Propunerea lui Várady e simplu pasulu celu dinteiu spre restituirea dicasteriloru din 1847. (strigári sgomotose de eljen in drépt'a.

Mai vorbescu Col. G h y c z y pentru, si K e r k á p o l y i in contra amendamentului lui Várady; la votisare se respinge acestu amendamentu.

Siedint'a din 28 Octombro. Legea despre puterea judecatorésca s'a primitu pâna la §. 30. La §. 19 se primí amendamentulu lui Györey si Ghyczy, in urm'a cáruia se face statulu responsabilu pentru daun'a causata prin subducerile judecatoriloru denumiti, déca nu se póte acoperi din averea judecatoriloru. §. 30 s'a stersu; asiá dara judecatorii depusi din oficiu nu se mai potu admite sub nici o conditione la vreunu postu de statu.

S a b i i u , in 20 Oct. (1 Nov.) 1869.

„Hrm. Ztg.“ in nr. 256 a. c. aduce unu articulu lungu despre „prietinii regimului“, privitoriu la partidele, ce s'au formatu între alegatorii din Sabiu, fatia cu restauratiunilo de aici, unde numera pre románii din Sabiu in „a dou'a fractiune a partidei regimului resp. a sasiloru noi“ si dice, „ca acesti románi nu se voru mirá destulu, cáci i punu pre ei cá paladini ai regimului actualu etc.“ ba chiaru „H. Ztg.“ nu se póte mirá destulu, cum vinu acesti románi a stá astadi „sub un'a pelaria cu ungarii.“

Denuntiári amu auditu noi destole din partea acelor retrogradi de colórea lui „Hrm. Ztg.“, cari se numescu „Sasii vechi“; si pricepemu si aceea, de ce nu se mira „H. Z.“, cáci nu tienemu langa partid'a sasiloru vechi.

Noi románii de aici nu ne mirámu nici de un'a nici de alt'a, pentru ca nu amu fostu si nu suntemu dusimánii nici unei natiuni, nici unui regimu, ci noi cautámu numai infratirea si egal'a indreptatire cu cele-lalte natiuni ale patriei, iéra nu

subjugarea loru, si ceremu dela regimu numai implinirea dreptelor nostre pretensiuni, iéra nu vatemarea drepturiloru altor'a, si tóte acestea ne adoperámu a le ajunge pre calea legala, iéra nu pre calea dusimániei si a intrigiloru.

Cá sa póta ori-cine intelege positiunea, ce o au luat románii nostrii alegatori la compunerea corporiloru reprezentative in tienutul Sabiului, nu este de lipsa a intrebá dupa prietiniú séu neprieteniú regimului, ci e de lipsa a constatá, ca cine suntu neprieteniú acestoru románi si in genere a tuturoru romániloru din fondulu regiu, si cine suntu acé'a, cari cu tóte mijlócele se incérea, a impede cá pre acesti románi intru castigarea drepturiloru loru ?

Fára sfiála respundemu, ca acesti neprietini ai nostri suntu sasii a. n. vechi.

Este de obste cunoscutu, ca d-loru au staruitu la tóte regimele, a eschide din scaunulu Sabiului si dela participarea la drepturile politice in acestu municipiu, pre 15 comune curatu románe, din cele mai inpopulate, cari jacu prin impregiurulu Sabiului, si naturalmente suntu nedespartibile de acestu teritoriu si adeca sub coventu, ca locuitorii acestoru comune aru fi fostu óre-cándu iobagi ai sieptelor judetie a natiunei sasesci, care motivu — de-si aru stá precum nu este adevératu — nici in comitate, unde au fostu iobagia, nu s'au mai auditu; dloru ingradindu-se cu autonomi'a eschisivu sasésca, pre basea nu seiu cároru privilegii, au tienutu la 30 mii románi ai scaunului Sabiului cá pre nisee heloti, despoiatu de ori-ce dreptu constitutionalu, pâna de unedile, cându regimulu, prin decretulu ministerului de interne din 24 Ian. 1869 nr. 20,826, recunoscendu dreptele gravamini ale acestoru románi, motivate in memorandumu asertnutu dietei in 7 Augustu 1868, au dechiaratu pre acesti románi din comunele scaunelor filiali a Salistei si Talmaciului, cá tienátore de scaunulu Sabiului, si iau indrumatu a-si esercitá tóte drepturile politice la municipiulu Sabiului; d-loru au fostu acé'a, cari din tóte puterile au protestatu in contr'a acestei incorporári si egale indreptatiri, la regimu, cátu si prin tóte foile publice, interne si externe ale loru asemanádu acésta incorporare a fratiloru loru románi cu intrarea a 300 mii de cechi rustici fanatici in reprezentanti'a si adériindu acésta fapta a ministerului unei tendintie magiare, de a anectá averea natiiei sasesci (dovada pressa noua din Septembro 1869 nr. 1821 si loidulu ung.)

Totu asiá dloru au eschisu pre románii din scaunulu Sabiului, ba din totu fondulu regescu,

dela ocuparea posturiloru polit. si judecatorésca, de-si acesti románi facu maiortatea poporului.

Se ne uitámu si mai aprópe, chiaru la ratiunile de fatia, si iéra ca totu dloru intielegu egal'a indreptatire asiá de bine, incátu au primitu in list'a membriloru la reprezentanti'a cetáti Sabiului constatátore din 150 barbati, numai 5 di cincii románi, iér' in list'a ablegatiloru la reprezentanti'a scaunala între 114 barbati nece unu románu, de-si numai eetatea Sabiului numera 300 de alegatori între 1400, asiá dar mai multi de a cincii'a parte.

Asiá dar intrebámu, bine aru fi fostu se votámu noi románii pre acésta lista a sasiloru vechi adecá pre o nula de drepta de cátu pre list'a celei-lalte párti, cari ne au primitu 30 románi in comunitate si 22 la adunarea scaunului, si baremu s'au dechiaratu in publicu, ca nu va tienea mortisiiu la drepturi esceptionale si privilegiale, cá pâna acumu.

Deci dar noi románii, cu activitatea nostra, ce o desvóltámu la aceste restauratiuni, credemu a dovedi, ce'i'a ce amu afirmatu mai susu, cá pâna cându ne respectéza un'a natiune conlocuítore, drepturile nostre, si noi vomu respectá pre a le ei, cáci numai asiá se póte sustienea buna pace.

Unu alegatoriu románu din Sabiu.

Reproducemu dupa „Hrm. Ztg.“ nisee deslústri, ce dedú Esc. Sea ministru de cultu Br. Eót-vós despre scólele confessionale, la interpelatiun'a deputatului Csiky despre procedur'a regimului la o cétá escata in Erlau între partidele regimulu scólele comunale si a celoru confessionale.

Representantii comunali din Erlau precum cei din Bod'a (vechia), din Oradea si din alte locuri in zelulu loru de progresisti, crediora ca numai asiá voru face sa inaintedie invetiamentulu, déca voru aduce unu conclusu de a preface tóte scólele populare ale cetáti in scóle comunale. Conclusulu loru se opuse capitulu archiepiscopescu cu Archiepiscopulu in frunte si nu lasara cá sa ia comunitatea edificiu de scóla, despre care erá in chiaru, ca erá facutu pentru scól'a catolica. Representantii comunali radicara plángeru la ministriu si se rugara, cá sa le stea intr'ajutoriu la planurile loru. Deput. Csiky aduse caus'a acésta in form'a unei interpelatiuni in cas'a de josu a dietei Ungariei si in 28 Oct. respunse ministru de cultu la ea. Interpelatiunea lui Csiky erá: ca de unde are ministru dreptulu, cá sa impedece esecutorea unei legi scolare sanctionate respect. sa dispuna prin o ordinatiune propria despre ala

FOISIÓRA.

Frumosulu la obiecte si frumosulu la fapte.

(Urmare.)

Déca variatiunea acésta a membriloru si a momentelor, ce facu frumosu n'aru stá in armonia langa altulu n'aru placea.

Armoni'a tonuriloru in musica, a coloriloru in pictura etc, suntu conditioni ale frumosului.

In imbracamintea de haine colorate se arata gustulu la fiecare. Colorile si au regulele loru de armonia, pre care ale espune aici aru trece preste tiermurirea ce mio-amu propusu la tem'a mea. Dicu numai atát'a, cá natur'a este indreptariulu celu mai siguru. Pre ea n'ó póte corigá spiritulu omului, fára numai imitá. O livadia verde cu flori galbene intrerupta de o vale albastra ne arata frumosu coloritulu. O singura flóre ne arata armonia coloriloru, arpile unui fluturu pistríatiu ne indegetiadia armoni'a acésta. Cu aceste amu avea o adóu'a conditione a frumosului adeca armonia. Déca singuraticile momente si membre, ce facu o referintia a frumosului n'aru contribui tóte la olalta, cá la unu ce comunu, n'aru stá intr'o legatura strinsa, fie acésta legatura locale (simultana) séu temporale (succesiva) séu causale si nu s'aru cumulé acea variatiune a momentelor intr'unu punctu de unitate, atónci n'aru face impressiunea de frumosu, ci numai atát'a din frumosu cátu póta un'a din acele pentru sine, care de multe ori póte fi si nula. O opera dramatica frumoasa, pretinde nunumai, ca sa ocupe spiritulu cu o multime de fapte, cáci acésta o face si istoria, déru pretinde cá tóte acele fapte se stea intr'unu nexu causalu, asiá ca tóte sa se con-

centredie si sa culminedie intr'unu punctu. Cu acésta amu avea-o a trei'a conditione a frumosului, adeca unitatea in varietate. In modu acésta desvóltá estetice cá sciintia unile reguli séu conditioni ale frumosului. Tóte aflate la unu obiectu da impressiunea frumosului prin placerea ce excitá in omu, iar unde lipsescu acelea este contrariu frumosului adeca uritu manifestatu prin displacere. Póte placea inca si fára acele conditioni, insa nu dupa unu gustu absolutu fára ca romanticitate, ca ceva popularu, nationalu etc. a cáru frumosu nu díface in obiectu ci in subiectu. Cu aceste a finescu partea in I-a a tractatului meu si trecu la partea a II-a.

II. Frumosulu la fapte.

Sciint'a aceea, carea se ocupa cu cercelarea unui criteriu alu acé'a, ce se numesce bunu si reu in forma de judecata a minifestatiuniloru omului cátra lumea din afara, sciintia, care dá regulele si conditionile, sub care se póte o fapta numi buna séu rea este sciint'a elhica séu morala. Fia-care fapta presupune in esenti'a sea doi factori, adeca mijloculu si scopulu; mijloculu este momentulu din launtru alu faptei adeca vointi'a, iéra scopulu este esecutarea aceleiasi vointie. In intielesu largu alu cuventulu „moralu“ fia-care fapta constatória din acesti doi factori este morala fie aceea buna séu rea, si este a se distinge de cuventulu „moralu“ in sensu restrinsu dupa care faptele cele bune numai „Κατ' ἐξοχήν“ se numescu morale, iéra cele rele immoralé.

Precum pre terenulu metafisicunuii filosofi au recunoscutu pre langa lumea mare (μακροκόσμος) in fiinti'a omului inca o lume mica in miniatura (μικροκόσμος), analogu intorsu si pre terenulu moralu a sustienutu unii filosofi o ordine morale universale a lumii, ca adeca faptele singuraticé

suntu numai unu mijlocu spre unu scopu finalu universalu alu lumii.

Resolvarea problemelor acestor'a pre cátu este de grea pre atát'a este de interesu si folosu pentru fia-care individu, cáci pre acésta sciintia morale nu numai se creşce individulu in cele din launtru ale sele si unu caracteru se cristaliséza in elu, ci si pentru staturu si societáti morale este piér'a cea din capulu unghiului, fára de care nici forti'a nici ori-care putere fisica n'aru fi de ajunsu. „Corruptissima respublica, plurimae leges“ dice Tacitu. Cunoseint'a sciintiei morale este asiá dara pentru pedagogu neaperatu de lipsa, cáci elu trebuie sa-si cunósca tient'a, la care are a conduce pre elevulu seu.

Unu criteriu aflatu alu binelui si alu reului trebuie adusu la ambii factori ai faptei. Moralulu crestinu totu cu atát'a rigurositate cá si celu fitosoficu padieste acestu adevéro; caci candu Jesuiti in tempu culminatiuni in puterea loru se abatara dela moralulu adevératu crestinu in punctu acesta, care este între alte, espresu in cuvintele Apostolului Pavelu: „Fara credintia nu este cu putintia a placea lui Ddieu ca momentu din launtru si „Credintia fara de faptele dragostei este mórtá“ ca momentu din afara, si traseru disapprobarea generale. Ei procesera unilateralmente nunumai intro directiune ci si in cea lalta, Intr'un'a directiune, candu punéu totu pretiulu faptei pre factoru din a'ara adeca pe resultatulu faptei sustianandu acea axioma falsa: „Finis sancti remédia“, iéra in ceea-lalta directiune punéu totu pretiulu pre momentu din launtru alu faptei in asiá numita „reservatio mentalis“ dupa care póte cineva sa faca ori-ce fapta rea numai sa nu consimtia cu ea adeca nimai sa nu o aprobedie însu-si. Asta invetiatura nunumai ca este in contra moralei crestine, dar este chiaru unu nou sensu. Aceste uni-

men și alu teu. La acestea dăse ministrulu — nu potu respunde; pentru ca in casu că sa cunoscu eu o atare lege, carea mi-aru concede dreptu la asiă ce-va, mi'a-si tiené de cea dintâiu datorintia că sa propunu delaturarea unei atare legi.

Ce privese întrebarea, cum a procesu regimulu la neintelegerea scolara din Erlau, desfășurata densulu in generalu principiile, după care a urmatu ministerulu in atari casuri. Înainte de întroducerea artic. 38 din 1868 erau in Ungaria numai scoli confessionale, care mai cu sêma se sustiené din cas'a comunale. După art. 38 din 1868 se dedă fia-cărei comune dreptulu de a-si înființá scôle comunale fără caracteru confessionale, se aratara greutăți in mai multe locuri, pentru ca comunele deltrasera subventiunea ce o dedura pâna atunci pentru scolile confessionale. In multe locuri veni întrebarea, ca a cui posessiune este edificiu scôlei, ceea ce produse cërta in mai multe locuri, anume in Oradi'a mare, in Buda și in Erlau. Déca o comuna voiesce ca si pre viitoriu sa-si sustiena scôla confessionale, i este concesu acést'a prin art. 38 din 1868, numai trebe subventiunea impartita pre tôte confessionile si proportiune drépta. Acést'a depinde dela voi'a libera a comunei. La judecarea dreptulu de proprietate preste edificiu scôlei in sa, nimicu altceva nu decide si nu e datoriu de mesura, fără numai cartea funduaria. Déca este înregistratu edificiu scôlei, cá edificiu comunale, atunci pôte comun'a neconditionatu decide despre întrebuintiarea ei; este adeca edificiu acél'a pusu in cartea funduaria cá edificiu comunale atunci pôte comun'a decide, déca sa se sustiena in aceea o scôla comunale séu confessionale, déru in totu casu edificiu acél'a nu se pôte întrebuintá spre alte scopuri, fără numai pentru scôla.

Unde este in sa unu edificiu de scôla însemnatu cá proprietate confessionale, acolo are dreptu eschisivu acea confessione a dispune preste elu. Ministerulu se orientéda in casuri de cërta după aceste principii. In Oradi'a mare trebuí preparandia sa iasa din edificiu, cêllu avusese. In Buda a fostu tocmai contrariu, pentru ca acolo edificiu scôlei erá petrecutu in cartea funduaria, cá proprietate a scôlei populare romano-catolice. Mai complicatu a fostu casulu coneretu din Erlau. Acolo erau preste totu 6 scôle elementare, 4 in suburbii un'a in Liceulu arhiepiscopescu, si un'a la Feciór'a Englesa. Edificiurile celor 5 scôle din suburbii suntu petrecute in cartea funduaria cá edificii pentru scôle populare comunale. Comunitatea nu le pôte pre aceste întrebuintá spre altu scopu, fără numai pentru scôla, déru depindu dela comunitate de a-si sustiena in ele scôle confessionale

séu comunale. Liceulu este proprietatea arhiepiscopiei; edificiu dela Feciór'a Englesa este alu ordului cu acestu nume, si comunitatea nu pôte absolutu sa cêra, ca localitáțile de scôla dela aceste institute sa se întrebuintie pentru scoli comunale. Comunitatea se provóca, cei dreptu, in privint'a Liceului la unu pactu din a. 1797; asemenea si arhiepiscopulu ridica pretensiuni asup'a scôlei a trei'a populare din suburbii, sub pretestu, ca acelea aru fi fostu ridicate prin fundatiuni facute din partea precesorilor lui.

Deciderea controversiei acestei'a, nu este in competint'a ministerulu de instructiune, ci in a forului judecatorescu. Ministerulu de instructiune s'a orientatu asiá dara totudeun'a strictu după art. de lege 38 din 1868, precum si pre principiu constitutionale, ca despre alu men si alu teu nu se decide prin ordinaciuni. De acea este tristu lucru, ca acést'a iritatiune va provóca fără idioala o iritatiune in oper'a educatiunii populare, intr'o opera, care între tôte afacerile tierii este cea mai de mare importantia; ca aceste agitaciuni tîntescu intr'acolo ca sa faca din loculu sântu alu educatiunii poporului unu teatru de cërta, de care tocmai aru trebuí sa fie acelea libere. Celu mai bunu midioču de a deprimá atari agitaciuni este a se tienea strinsu si riguros de art. de lege 38 din 1868 prin aceea, cá regimulu si tiene de datorint'a sea, a apará pre fiecare privatu, pre fiecare confessione in drepturile ei asigurate prin lege (aplaude) si sa nu sufere, cá sa abusedie cine va de drepturile, ce i le-a prestatu legea, si care stau intr'aceea, ca fia-care sa educa poporul in libertate cátu mai mare. (aplaude).

Ce privese in fine întrebarea a pré onoratu-lui domnu ablegatu: ca ce pasuri are de scopu regimulu de a face pentru liniscirea spiritelor iritate si pentru cá sa pôta prosperá educatiunea poporului? voiú respunde fórte pre scurtu.

Regimulu in privint'a acést'a are numai unu scopu, pôte numai unu avea si acést'a este: a executá art. de lege 38 din 1868 strictu după spiritulu si liter'a lui. (aprobári din stânga). Eu trebuie sa marturiscescu, ca nu putienu sum surprinsu déca cugetu, ca, macaru ca art. de lege 38 i asiguréza fia-cărei confessiuni libertatea deplina, macaru ca acestu artic. n'are de problema a executá unu principiu ore-care, ci numai de a radica scoli populare intr'unu tempu, pre cátu se pôte de scurtu — totusi se afla ómeni de acei'a, cari totu pasulu ce se face de singuratiei pentru progresarea de scôle confessionale, vréu a-lu dechiará de ilegalu.

Nu mai putienu este de mirare, ca după ce

prin art. 38 s'a datu religiunei între obiectele de invetiamentu obligate loculu celu dintâiu, după ce s'a concediutu invetiamentulu religiunei corporatiuniloru bisericesci, totusi se mai afla ómeni, cari denuncie înaintea poporului acestu articulu de lege cá pre unulu ce vateama interesle religionarie si confessionale si prin aceea provóca neliniscire.

Unu adeveru.

(Capetu.)

Ce profitu colosalu pentru tipografi'a arhiepiscopescana dela tiparirea cârtiloru scol. prin monopolisare! Nu are dlu cor. dreptate, a se teme, ca tipografi'a arhiepiscopescana se va imbogati in felialu acést'a pre contulu culturii? Nu aru avé nedreptate, déca s'aru fi temutu cum-va, ca mai scadiendu tipografi'a arhiepiscopescana pretiurile cârtiloru scolastice, printr'unu astfelu de servitiu facutu culturii usioru aru puté cadé in uriciós'a stare, de a nu-si puté apoi platí ea insasi conturile ei la chartueriu, compactoru s. a. s. a.?

e) Dlu cor. cu atâta mai putienu doresce unu individuu, de buna sêma, carele a compusu o carte scolastica sa se inavutiésca pre contulu culturii.

Ei bine — sa ne inavutiésca; — dara apoi acelu scriitoriu se-si compuna cartea pentru cultura, apoi sa o si daniésca cu totulu culturii? — asiá servitiu aduse culturii intru totu pre contulu individulu suntu, cu totu dreptulu dîsu, daunaciósse pentru individuu; fiindu ca — servindu individulu si chiaru culturii fără de nici o plata, atunci elu nu are ce manca, si neavendu ce manca, pierde de fómé; apoi — ucidiendu dlu cor. pre individuu, nu seie, ca prin aceea omóra societatea si — după ce a omóritu societatea, atunci cui i va impartasi cultura pentru ale cărei servitiu gratisu gratuesce asiá de reu pre biat'a tipografia arhiepiscopescana gr. or. cu individui ei cu totu!?

Turbatu planu! — pare ca este chiaru creatura unei fantasii nordice din altu periodu!

6. Pentru compunerea cârtiloru scolastice pretinde dlu cor.: „sa se escrie concurse, cu premie puse chiaru din partea tipografiei arhiepiscopescane, carea prin acelea nu aru perde nimicu, ci aru castigá atâtu in privint'a materiale, cátu si in privint'a morale“; apoi lasa pre acést'a tipografia sa faca „ce va face cu bunele sfaturi“, care i le da intru interesulu ei; mai incolo sustiene „ca nu e dreptu si nu e nici cuviinciosu a se introduce cârti in scôle mai înainte de a le fi supusu esamínării si aprobării unei comisiuni compuse din barbati competenti, séu celu putienu mai înainte de

lateralitáti remánu pentru tôte tempurile dóne puncte negre in istoria crestinismului si manifestéda numai decadentia moralei crestine in biseric'a apusului pentru tempi cându s'a servitu de ele. Ce revolutiune a causatu mai in intréga Europ'a, câte calde de sânge a atrasu după sine o atare unilateralitate ne spune istoria reformatiunii. Cându papa Leo X impartia indulgentia (iertare de pecate pentru bani) cu alte cuvinte, cându elu nu cerea dela peccatosi parere de reu pentru faptele rele, ci exploata moralu crestinu spre scopurile seie, dându o întreprerare, falsa se aflara barbati, cari biciuira aceste abusuri. Luteru unu calugaru din ordulu Franciscanu si professoru de teologia la universitatea din Vittenbergu staru a reduce moralulu crestinescu la curatien'a lui primitiva; întrebuintându in sa remedii pré radicale lasá a se adeveri si in elu proverbialu: „incidit in Scyllam, qui vult vitare Charibdim“, punendu totu pretiulu pre curatien'a eugetului si a vointiei omului, si ne considerandu din destulu meritulu manifestării inmei prin lucrare din afara, cu alte cuvinte departandu-se dela cuvintele Apost. Pavelu: „Credint'a fără de faptele dragostei este mórtá.“

O priyire repede peste istoria vieticii felicitatoru popóre si preste sistemele singuraticelorú filosofi me îndreptatesce a generalisá directiunile pre terenulu moralu la urmátorele: Religiunea a fostu faptoru celu mai însemnatu ce a influentiatu asup'a vieticiiri. Amesuratu religiunei unu poporu aflámu si viat'a lui asiá d. e. Poporulu indianu credea in Brama pre dieu celu mai mare, iéra lumea acést'a 'si-o cugetau ca o manifestatiune a Bramei in caderea sea din scaunulu marirei; adeca Brama intr'unu momentu slabu alu uitării de sine (pecatúrei) cade din înaltíme si se manifestéda in form'a lumii acesteia; deci tragiau Indiani cá consecint'a

de aici pentru vieti'a lorú morale, cá ómeni ca parte ai Bramei in starea decadentiei prin purtarea lorú, care sa fie supunere la felicitate chinuri ca pedépsa a caderei Bramei, sa restituie pe Brama iară in scaunulu seu de marire. De aici urma credintia, ca cei chinuiti sa impreuna cu Brama intr'o stare a fericirii, de aici urma, ca pentru Indiani lumea acést'a nu erá altceva fara o vale a plangerei. După cum erá credintia lorú asiá erá si viatia lorú. „Nihilismu“ lui Buda, unu reformatoru alu religiunei Bramanice despre lumea pamenténa mergea pâna intr'acolo de a stirpi ginteá omenésca de pe fatia lumii spre a putea odata deveni toti intruniti in Brama, caci elu spre scopulu acesta oprí chiar casatoriile spre a nu se mai imulti oameni ei a deveui toti in Brama.

Prelanga moralulu religiunei, carele a pasitu cá autoritate convingátore s'a desvoltatu la tôte popórele si unu moralu rationalu séu filosoficu. La mai multe popóre coincidea moralulu religiosu, carele a fostu obligatoriu pentru societate cu celu filosoficu. Omulu trebe sa aiba unu sistemu in faptele seie si acelu sistemu trebe sa fie acél'a pre care elu 'lu crede a fi mai bunu; cáci altmíntrelea totudeun'a este in desbinare cu sine totudeun'a este espusu la muscaturile consciintiei.

Filosofii greci tractara cu deosebire ca o disciplina predilecta partea practica a vietii. Inca cei 7 întiepti ai lumii numiti stabilira unele masime pentru vietia, asiá Cleobulus din Kindos dice: „La tôte mesura.“ Periander din Corinthu: „tôte ca pre-cugetare.“ Cheilonu din Lacedemonia: „Cunóstele pre tine insuti.“

La Socrate aflámu dejá o desvoltare sistematica a eticeii. Elu se ocupa, se pôte dice, eschisivu cu filosofia practica. Socrate fu celu dintâiu, care dede filosofiei in privint'a obiectulu o alta direc-

tiune. Causa la acést'a fu decadentia morale ce se incubase in statulu grecescu. Sofisti erau in florea lorú. Unu scepticismu coruptu propagau ei. Conceptele de bine si de reu erau imaginare. Socarte cu dialectica sea puternica arata evidentu, ca numai una este dreptu, si bine, si suptu tôte împrejurarile ca atare remane. Pe sciintia, dice, Socrate (Protagora), se basedia tóta virtutatea, si tôte singuraticé virtuti între care ridica mai însemnate 4 adeca *σοφία, ανδρία, σωφροσύνη* si *δικαιοσύνη* si au unitatea lorú in sciintia, pentru ca d. ei chiaru ca sa fia cine-va vitédiu (*άνδρος*) sa nu se infricosiedie, elu trebuie sa seie de ce are sa se t é m a, si de ce nu. Sciintia scapa de reu, iéra scaparea de reu este asemenarea cu Ddienu: „*Φυγή των κακων ομοιωσις θεω κακώ τώ δυνατον.*“ (Theaetet.) Trecendu preste scolile, care unilateralu s'a desvoltatu din scôla socratica si care in urma degenerara precum scôla cirenica si Cynica venimu la Aristotele. Aristotele purcede la întemeierea sistemulu seu in filosofia morale dela Socrate intr'unu modu criticu anume. Punctulu celu slabu la Socrate 'lu afla elu in basara virtuti numai pre sciintia. Sciintia dice Aristotele nu este destulu, cáci un'a este a cunosce binele si alt'a alu urma, ci este neaperatu de lipsa si executarea acelei sciintie, care tocm'a caracterisedie pre fapta ca atare. Necesitatea de a urma acestei sciintie, respective ratiunei o deduce Aristotele pre cale fórte logica, ca o consecintia din desvoltárilu seie methafisice. Astufeliu după densulu tôte vietáțile pamenténe au o caracteristica. Tóta vietatea se manifestéza amesuratu caracteristicii ce pórtá. Omulu are de caracteristica ratiunea, deci pentru cá nu urmándu altei insustri, ce cu alte vietáti inferióre are comunu precum simtirea, sa se degradéde din positionea ce ocupa, elu are de urma acestei ratiuni.

(Va urmá.)

a so fi aretatu prin vre-o recenziune solida, ca suntu demne de a se introduce. Prin aceea ca se insarcineaza cine-va de vre-o autoritate a compune carti scolastice, prin aceea nu se da nici o garantie pentru bunetatea cartiloru acelor'a.

Aici iera vomu lasa putienelu pre dlu cor. la o parte; in acesta privintia sta totu lucrulu asi:

Escelenti'a Sea Parintele Archiepiscopu si Metropolitanu, Andreiu Baronu de Siagun'a, orenduitu de catra inalt'a Provedintia divina, a pune stavila apesariloru, grozaviloru si tiranieloru sortiei, aruncate asupr'a poporului nostru cu atat'a crudime turbata cu o astfelu de furia viforosa, incatu viiei sele i strentiuse gardulu, i sfarimase turnulu, i ucisese lucratorii s. a. s. a. — punendu, ca unu bunu parinte manile, sa sedesca de nou acesta viie devastata, — cate nu au trebuit sa faca, pana o au pututu vede radicata, spriginita si pusa in starea, de a o pute cultivati si mai incolo cu succesu? — si inca fost'au, seu este mai liniscita la zidirea ei, decatu cum erau fiii lui Israelu, candu s'au intorsu acasa scapatii din robia Vavilonului, si au inceputu a-si zidi cetatea si biseric'a? —

Firesce, mai inainte de tote era lipsa de lucratori; acesti'a trebuiau se fia din poporulu nostru, ca sa incredie cu simtiu la acesta; dara ei nu erau deprinsi, nu soiau cum sa lucrede; prin urmare trebuiau invetiati; invetiatur'a se castiga cu mari spese; Escelenti'a Sea bunulu nostru parinte de unde ave atunci fonduri gramadite? — si-au ruptu pung'a (si Ddiu scie, catu va fi fostu si acesta atunci de grea!) si au tramisu tineri in tierile cultivate, spre a se cultivati si ei acolo, ca asi sa pota lucra apoi cu sporu in acesta viie; au intemeiatu apoi fonduri, prin ale caroru interese au mai sporitu si sporesce inca si astadi inteligenti'a noastra totu mai tare, spre a cultivati, si asi cultivetza acesta viie totu mai departe!

Fundurile acestea, adunate prin zelulu si activitatea Escelentiei Sele, si de care dispune astadi Escelenti'a Sea, dau ore procente atatu de fericite, incatu pre bas'a acestor'a sa se pota acum incepe si o scriere de concurse cu premii spre a ageri zelulu scriitoriloru nostri si emulatiunea intre ei (anulandu adeca prin acesta totu deodata parerea unoru pedagogi mai de deunedele de mai insusu fiindu ca era pentru a pagubi de premie scolastice pre bietii scolari eminenti!), intru a compune carti bune pentru scolele populare? — sa dicemu, ca dau! —; sa dicemu, ca si insusi tipografi'a archidiecesana gr. r. prin tiparirea cartiloru scolastice de pana adi prin monopolisare dispune de unu fondu colosalu, pre contulu culturalei — numai catu la premie firearu pre ori-ce contu iar placé sa fia! — alu carui procente sa pota servi si croirii de premie pentru compunerea unoru carti scolastice mai bune, ceea ce aru face-o sa nu pierda nimic'a, ci inca sa castige atatu in privintia materiale, catu si in privintia morale: — ieta acum, midilocenele suntu, vointia nu lipsesce, premiele stau gat'a pentru scopu; — crede totusi dlu cor., ca studintii, veniti invetiati gat'a dela Universitati, numai decatu, considerandu bunetatea premieloru, aru lua condeiulu in mana, s'aru pune pre scrisu si apoi aru si poté scrie carti pentru scole populare in adeveru bune? — Noi asi ceva nu potemu crede! —

Amu auditu de facultati teologice, filosofice, iuridice s. a. —; inse despre o facultate scripturistica de carti scolastice bune pentru scolele populare, nu amu auditu inca, sa fi indrasnitu vre-o universitate din acesta lume a slobodi vr'unu a nuntiu!

Bune mai suntu si aceste sfaturi date din partea dlui cor. tipografiei archidiecesane gr. res. —; „faca (inse) tipografi'a (cu ele) ce va face“!

Facultatea scripturistica de carti scolare bune pentru scolele populare, scimu, ca se sustiene pana acum numai prin esperiinti'a propria pre bazele sciintiei; — si fiindu ca este acesta asi: unde, scie dlu cor., ca se afla dar pedagogii nostri cei rutinati, esili din acesta facultate?

Dlu cor. sustiene, ca nu este dreptu, nece cuviinciosu, a se introduce carti in scole mai nainte de ale fi supusu esaminarii si aprobarii unei comisiuni compuse din barbati competenti; inse deca chiaru acum aceste rundunele de ale nostre pote ca nu voru sa sbore' sa ne faca vera: mai multa garantia aflamu in insarcinarea din partea autoritatii nostre scolare catra aceia, pre cari-i cu-

nosce, ca prelunga sciintie, posedu si ore cari esperiintie pedagogice, cerute la compunere cartiloru scolastice, de cari sa se pota folosi tenerimea nostra scolara, intru a-si insusi si conosciintie si educatiune in intielesulu principiulu nostru confesionalu si nationalu, decatu in — garanti'a, pre care ni-o aru poté dá ori-cine altulu in acesta privintia!

Mai incolo, totu in tractulu seu de sub cestiune, desfasura dlu cor. nescie neinvori asupr'a dlui Profesoru, Z. Boiu; inse fiindu ca acestea suntu daravere particulare, nu ne amestecamu intr'ensele, ba inca dlu Z. Boiu si a si trasu cu dlu cor. socotela in nr. 76 si 77 ai „Albinei.“

Dle corespondinte alu domnului redactoru alu „Albinei“, seu dle redactoru alu dlui corespondinte „Albinei“, fiti buni, nu luati in nume de reu, deca nu amu potutu gacibine, care din dumneavostre este adeveratulu intogmitoriu alu misteriosulu tractatu de sub cestiune; acesta se arata a fi corespondinti'a unui corespondinte alu d-vostre, pre carele inse nu intielegemu, pre ce corda voiti sa-lu trageti cu negatiunea esistintiei sele pre acesta lume, candu reflectati in nr. 76 alu diuarului dvostre la respunsulu dlui Z. Boiu pentru acesta, cu cuventele: „N'a fostu corespondinte nici corespondinti'a. Nu intielegemu pre ce corda voiti s'o trageti cu acesta afirmatiune!“

Dle redactoru alu „Albinei!“ Acesta incomoditate v'amu facut'o numai, ca sa nu ne imputati si noue, care amu usitatu in acesta scriere numele de „corespondinte“; altu cevasi nu avemu cu dvostre; noue nu ne pasa, ori din care negreala va fi esitu, ori cu care condeiu se va fi scrisu acelu misteriosu tractatu; dar ne miramu, cumu de redactiunea acelei polemice enigmatice, carea cuprinde in sine: stirbituri, incurcaturi logice, sarituri, contradicteri, lipsa de principiu, lipsa de adeveru, credinti'a desiertia, doctrine false, — apoi hule si defaima indreptate asupr'a scolei nostre populare si asupr'a urdtoriloru si conducatoriloru ei, a prea braviloru barbati ai natiunei nostre romane, cari s'au luptatu si se lupta din resputeri pentru fericirea poporului nostru in tota privintia! mai are placere, a est cu ea in lume, ca cu amica veritatii, ca cu sucitorea spre bine a sortii neamului nostru?

Romanulu adeveratu si pana acumu, de si apasatu de sorte, totusi prin puterea pusa de Ddiu in sufletulu lui, ca sa-lu pastreze, nu s'au luptu dupa scamatorii; ci cunoscandusi pre adeveratii sei voitori si facatori de bine, cari nu fantasandu, povestindu, provocandu ori dictandu, ei dimpreuna cu alti fii bravi ai poporului nostru punendu omerulu si asudandu in lupta s'au silitu si se silescu, a'lu scoate din necazu si alu duce la adeverata fericire cu tactu si cu demnitate: pre acesti'a iau iubitu si i iubesce, acestor'a li s'au incredintiatu, acestor'a au urmatu si nu s'au caitu nici candu, va urma astfelu si in futuriu, si nu se va cai!

Parintele bunu au voitu si voesce, au nisuitu si nisuesce intr'acolo, a face, ca din toti fii sei sa esa omeni de isprava; si tramite la scola, sa se deserversiesca, i incarca cu cate bunetati tote; dar — ce dicemu! nu au fostu insusi Ma n'uitoriulu l'umei, Christo'su tradatu de unu menicu alu seu vicleanu?

Inse Dlu Christosu chiaru pironinduse pre cruce au strigatu cu glasu doiosu catra Tatalu Cerescu: „Parinte sfinte, iartai, ca nu scin, ce facu!“ —

Brasiovu, 4 Octovre, 1869.

Unu amicu alu adeverului.

Varietati.

*(Prelegeri publice) se voru tiene aici in Sabiu in tote Sambetele incependu dela 6 Novembre pana la anulu nou, in sal'a cea mare a gimnasiulu evang. ser'a la 6 ore, din partea unoru barbati de sciintia, pentru unu publicu mai alesu (barbati si femei) dupa program'a urmatoria:

Sambeta in 6 Nov. Superintendentele G. D. Teutsch: Doi ani din vieti'a Sabiului inainte cu doi seculi;

Sambeta in 13 Nov. Prof. Ludvig Reissenberger: Despre fiinti'a si marginile libertatiei vointiei omului.

Samb. in 20 Nov.: Schitie despre Sabiulu vechiu;

Sambeta in 27 Nov. Prof. M. Bell: Despre „Hermann si Dorothea“ lui Goethe.

Samb. in 4 Dec. Prof. M. Schuster: despre natur'a caldurei;

Samb. in 11 Dec. Prof. dela acad. de drept. I. de Zieglaer: despre radicarea de locuintie pre tierusi (pociumpi), si locuitorii acelor'a.

Samb. in 18 Dec. Prof. Rud. Philip: despre legile limbiloru si desvoltarea limbiloru.

Samb. in 23 Dec. Prof. C. Albrich: descoperirile astronomice in sec. 16 si alu 17.

Samb. in 30 Dec. Prof. Mor. Guist: despre stele ce cadu (Sternschnuppen).

Carti de intrare la aceste prelegeri publice pentru intregu cursulu suntu de capetatu, incatu va ajunge sal'a auditoriulu, in librari'a dlui F. Michaelis, cu 1 fl. (pentru acoperirea speselor de lumina-tiune).

Afara de acestea s'a mai anuntiatu specialu pentru Dame tinere 12 prelegeri, cari se voru tiene in luna lui Novembre in tota Marti'a, Joi'a si Sambet'a dela 5—6 ore ser'a in Paleulu Bruk. vis'avis de localulu reuniunii de musica; anume 1. despre mistuire si puterea nutritora a victului; 2) Imbracamintea (Materia, croiala, si calitatea vestimentulu.) 3) Cultivarea boldurilor (A boldulu de activitate); 4) Perioda de culminatiune a Ungariei; 5) Aesulos, Sofocles, si Euripides; 6) Meteorii; 7) Materialulu de incalditu, vatra si soba; 8) Mijlocu naturalu pentru frumetia; 9) Iohanu Huniadi; 10) Aeneida; 11) Cultivarea boldurilor (B a boldulu de asociatia, C) a celui de onore si D, alu placeriloru; 12) Colorea azura a ceriului, rosati'a soarelui in apunere si curcubeulu.

*(Genealogia) fiitorei Domne'a Romaniei dupa „Ad. Nat.“:

„Principesa Elisabet'a de Wied este fiica principesei Mari'a de Wied si a repausatulu Principe Hermann.“

„Principesa-mama este nascuta principesa de Nassau, fiica a repausatulu duce domnitoriu de Nassau.“

„Ducele de Nassau, care a fostu deposedatu in urma resbelulu din 1866, i este frate.“

„Familia Principesei nostre a fostu suverana asupr'a principatulu de Wied pana la 1806, candu a fostu mediatizata in profitulu confederatiunii de Rhin, formata de Napoleonu I.“

„In acesta familia esista numai unu principe si o principesa. Principele Vilhelm, fratele Principesei nostre, este in etate de 24 ani si este sieful casei de candu a ajunsu majoritatea sea. Este fidantiatu principesei Mari'a a Tieriloru-de-Josu, care este fiica surorii regelui Prussiei, si parintele seu fratele repausatulu rege alu Tieriloru-de-Josu. Principele Vilhelm precum si Principesa Elisabet'a au titulu de Altetie Serenissime.“

„Mama Principesei nostre are trei surori: o sora s'a casatoritu cu Principele Oscaru de Svedia, fratele regelui; ceea-lalta cu principele de Waldeck; cea a treia cu principele, Alteti'a Sea Imperiala de Oldenburg, nepotulu imperatorulu Russiei.“

„Prin acesta a treia surora esista rudeni'a cu Wurtembergulu, fiindu ca marea ducesa Elen'a, nascuta principesa Wurtemberg este matusi'a Imperatorulu Alessandru si ruda de aproape a mamei Principelui nostru. Principesa nostra este nascuta in 29 Decembre 1843, este de religiune protestanta.“

Pentru cele 26 familii nefericite din Tofalu au mai incursu:

Dela Dlu Cons. gub. in pens. Pavelu de Dunc'a 3 fl.

Dela Dlu Ioanu de Barbu in Agramu! 3 fl.

Sabiu in 22 Oct. (3 Nov.) 1869.

Comitetulu.

(20—1) Concursu.*

Unu stipendiu alu Asociatiunii transilvane pentru lit. si cult. pop. rom. de 50 fl. v. a. destinatu pentru unu gimnasistu au devenitu vacantu, pentru a carui ocupare se deschide concursu pana in 30 Novembre a. c. st. n.

Concurentii se produca: Atestatu de botezu, de seracia, testimoniu scol. de pre anulu scol. trecut, si atestatu de inscriere si frecuentatiune pentru an. scol. 1869/70.

Sabiu 2 Novembre 1869.

Comitetulu Asociat. transilv.

*) Diuariele romane patriotice suntu rogato a publica si ele acestu concursu.